
ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ

ԼԱԼԻԿ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Խ.Արմվյանի անվան ՀՊՄՀ հայոց լեզվի և նրա
դասավանդման մեթոդիկայի ամբիոնի պրոֆեսոր
Բանասիրական գիտությունների դոկտոր

ԳԱՅԱՆԵ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

Խ.Արմվյանի անվան ՀՊՄՀ հայոց լեզվի և
նրա դասավանդման մեթոդիկայի ամբիոնի հայցորդ
ՀՏԴ 37.091.3.811

**ԳՈՅԱԿԱՆԱԿԱՆ ԲԱԶՄԻՄԱՍՏ ԲԱՌԵՐԻ
ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄԵԹՈԴԻԿԱՆ**

Բանալի բառեր և արտահայտություններ. բազմիմաստ գոյականներ, անձնանիշ, իրանիշ, թեմատիկ խումբ, մեթոդ, պրոբլեմային, մակաձման, փոխներգործուն, վարժությունների համալիր:

Ключевые слова и выражения: полисемичные существительные, персональные, объектные существительные, смысловая группа, проблемно-поисковый, кейс-стадии, индуктивный, интерактивный, комплекс упражнений.

Key words and phrases: polysemantic nouns, personal // things noun, thematic group, method, problematic, induction, interactive, a complex of exercises.

Գոյականական բազմիմաստ բառերի ուսուցման նպատակը սովորողների լեզվաբանական և հաղորդակցական կոմպետենցիաների ձևավորումն է: Այս թեմատիկ միավորի ուսուցման ընթացքում լուծվում են ճանաչողական, իմացական, գործնական և միջառարկայական մի շարք խնդիրներ: Ուսումնական այս կարևորագույն խնդիրների իրականացումը պայմանավորված է ուսուցման մեթոդների և տեխնոլոգիաների ճիշտ ընտրությամբ:

Ժամանակակից մանկավարժական-մեթոդական գրականության մեջ առկա են «մեթոդիկա» հասկացության տարբեր ըմբռնումներ: Մեթոդիստների մեծ մասը մեթոդիկան համարում է ուսուցման բովանդակության, հնարների, մեթոդների, միջոցների և տեխնոլոգիաների ամբողջություն, մեկ այլ խումբ (Մ.Մ.Մկրտչյան և ուրիշներ) կարծում է, որ մեթոդիկան չի կարելի նույնացնել տեխնոլոգիայի հետ, կամ մեթոդիկան չի ներառում տեխնոլոգիաների ամբողջությունը:

Ա.Ն.Իոֆֆեն նշում է. «Մեթոդիկան մեթոդի իրականացման տեխնոլոգիական հնար է ուսումնասիրվող օբյեկտի վերաբերյալ գիտելիքների ճշտման նպատակով կամ մեթոդի մարմնավորումն է»¹:

Մեր կարծիքով, այս տեսանկյունից առարկայի դասավանդման մեթոդիկայի իմաստային և բովանդակային սահմանման ճշգրտումը զարգացման նոր հեռանկարներ է բացում հայոց լեզվի ուսուցման մեթոդիկայի կատարելագործման համար: Մեր հետազոտության հիմնախնդրի համատեքստում այսօր էական նշանակություն ունի գոյականական բազմիմաստ բառերի ուսուցման մեթոդիկայի կատարելագործումը հիմնական դպրոցում, այն առումով, որ բառերի ներբառությային իմաստային հարաբերությունների տեսանկյունից կարևորվում են մենիմաստության և հատկապես բազմիմաստության ուսուցման հարցերը:

Մինչ գոյականների բազմիմաստության և նրա ուսուցման արդյունավետ մեթոդներին անդրադառնալը, քննարկենք՝ ինչ ասել է բառիմաստ ընդհանրապես:

Իմաստաբանությունն ուսումնասիրում է բառերի իմաստները, իմաստային խմբերը և բառիմաստային փոփոխությունների տեսակները: Ըստ որում, կարևոր է տարբերակել բառական և քերականական ֆիզիկական խոսքիմասային² իմաստներ հասկացությունները:

Լ.Մ.Խաչատրյանը նշում է. ՏԲառական իմաստները կարող են լինել՝ մենիմաստ և բազմիմաստ, ուղղակի կամ փոխաբերական, կարող են ունենալ հոմանշային, հականշային և համանունական գույգեր, կարող են լինել վերացական կամ թանձրացական և այլն: Բառերի քերականական իմաստները պայմանավորված են նրանց բառական իմաստներով. դրանք վերացարկված իմաստներ են, որոնք լինում են ձևաբանական և շարահյուսական¹:

Գոյականին հատուկ իմաստային խմբերի ու տեսակների դասակարգումը կարելի է կատարել ոչ միայն մենիմաստ, այլև զուտ բազմիմաստ բառերի շրջանակներում, որտեղ ըստ բառի իմաստային ճյուղավորումների կամ իմաստային բաշխման ի հայտ են գալիս մի շարք առանձնահատկություններ, իմաստային խմբեր և տեսակներ, խոսքամասային տարբեր արժեքներ, փոխաբերական իմաստներ, բազմիմաստություն, համանուն բառերի բազմիմաստություն, ինչպես նաև

¹ Иоффе А.Н. Целеполагание в преподавании истории и обществознания // Преподавание истории в школе. - 2014. - № 5. - С. 5.

² Լ.Մ.Խաչատրյան, Լեզվաբանության ներածություն, Ե., 2008, էջ 138:

բազմիմաստ գոյականների միջբառությային իմաստային հարաբերություններ (հոմանիշություն, հականշություն և համանունություն³ և այլն:

Վերոբերյալը վկայում է, որ և՛ քերականական, և՛ իմաստաբանական, և՛ խոսության տեսանկյունից այս թեմայի ուսուցումը կարևոր դեր է խաղում սովորողների բառապաշարի հարստացման, խոսքի զարգացման, լեզվամշակության կոմպետենցիաների զարգացման գործում:

Այս թեմայի ուսուցման նպատակն է առաջին հերթին զաղափար տալ նախադասության մեջ գոյականի՝ որպես խոսքի մասի քերականական դերի մասին, զարգացնել սովորողների՝ խոսքի մեջ մենիմաստ և բազմիմաստ գոյականների ճիշտ օգտագործման, մտքերի ճիշտ արտահայտման կարողությունները:

Հայտնի է, որ կան բառեր, որոնք ունեն միայն մեկ իմաստ գիտաբառեր՝ **աղաթթու**, **մոլեկուլ**, բուսական և կենդանական աշխարհի անվանումներ՝ **ոլոռ**, **արջամուկ**, բաղադրյալ բառեր՝ **ուղղաթիռ**, **օդաչու**, հապավումներ՝ **ՄԱԿ**, **աշխղեկ** և այլն:

Մեկից ավելի իմաստներ կամ իմաստային առումներ ունեցող բառերը կոչվում են բազմիմաստ: Ըստ որում, բազմիմաստ բառերի իմաստներից մեկը, որպես կանոն, համարվում է գլխավոր իմաստ, մյուսները կոչվում են երկրորդական: Բայց իմաստներն իրենց կարևորությամբ կարող են համարժեք լինել: Երկրորդական իմաստների շարքում կարող են լինել նաև բառերի փոխաբերական /այլ բառի իմաստով/ ու բանաստեղծական կիրառության դեպքեր: Փոխաբերական իմաստները միշտ երկրորդական են³:

Բազմիմաստ բառերի իմաստների միջև կա ընդհանուր տարր: Բազմիմաստ բառերի իմաստները միմյանց նկատմամբ անգամ հոմանիշ են համարվում: Եթե այդ միավորող ընդհանրությունը չլինի, բառի իմաստների անկախացում կկատարվի և բառերը կվերածվեն համանունների:

Յուրաքանչյուր բազմիմաստ բառ կիրառկության մեջ հանդես է գալիս իր իմաստներից միայն մեկով:

Ինչպես նշում է Է.Աղայանը, «Բառերի բազմիմաստությունը լեզվի բառապաշարի պատմական զարգացման անխուսափելի հետևանքն է, նրա կատարելագործման ու մշակման ցուցանիշը, իբրև լեզվի վիթխարի հարստություն և, դրա հետ միաժամանակ, լեզվի խնայողության չափանիշը»⁴:

³ Նույն տեղում, էջ 140:

⁴ Է.Աղայան, Լեզվաբանության հիմունքներ, Ե., 1987, էջ 336:

Ա.Ղարիբյանը ընդհանրապես բառագիտության ուսուցման մասին նշում է. «Բառագիտության ուսուցումը մեծ չափով կընդարձակի աշակերտի բառապաշարը և գիտակցական կդարձնի նրա վերաբերմունքը դեպի բառը: Բառագիտությունը հնարավորություն կտա աշակերտին հասկանալու բազմահազար անծանոթ բառեր, որ նրան բացատրելու հնարավորություն չունի ուսուցիչը»⁵:

Ավելացնենք, որ բազմահազար անծանոթ բառերի մեջ կարևոր ենք համարում նաև արդի հայերենի բազմիմաստ գոյականների մասին ոչ միայն գաղափար տալը, այլև հնարավորինս մեծ քանակությամբ բազմիմաստ գոյականների վերաբերյալ հիմնավոր գիտելիքների փոխանցումը սովորողներին:

Այս ամենի վերաբերյալ սովորողների ստացած գիտելիքներն անշուշտ կնպաստեն նրանց բառապաշարի հարստացմանը: Վերջինիս առումով առանձնանում է բազմիմաստ բառերի և ըստ իմաստի տարբերակվող բազմիմաստ գոյականների ուսուցման անհրաժեշտությունը:

Ինչպես գիտենք, գոյականի իմաստային տեսակներն են՝ հատուկ և հասարակ, անձնանիշ և իրանիշ: Անշուշտ, բազմիմաստ գոյականները գերազանցապես հասարակ անուններ են:

Բազմիմաստ գոյականների ուսուցումն այս առումներով մի շարք յուրահատկություններ է ցուցաբերում:

Այս թեմայի ուսուցման համար մենք առաջարկում ենք ուսումնական հետևյալ առաջադրանքները՝

- Կազմեք 4-5 նախադասություն՝ օգտագործելով մենիմաստ և բազմիմաստ գոյականներ: Ցույց տվեք դրանց հոլովները:
- Փոփոխե՛ք նախադասության մեջ օգտագործված գոյականները՝ դրանք օգտագործելով տարբեր հոլովներով:
- Բերեք նախադասության մեջ օգտագործված մենիմաստ և բազմիմաստ գոյականների օրինակներ և դուրս գրեք դրանք, կատարեք նախադասության քերականական վերլուծություն:
- Գրե՛ք անձնանիշ և իրանիշ գոյականների օրինակներ, հոլովեք դրանք:
- Գրե՛ք փոքր շարադրություն՝ օգտագործելով մենիմաստ և բազմիմաստ անձնանիշ և իրանիշ գոյականներ:

⁵ Ա.Ղարիբյան, Հայոց լեզվի դասավանդման մեթոդիկա, Ե., 1954, էջ 246:

Ուսումնական առաջադրանքների կատարմանը պետք է հաջորդի ստուգողական աշխատանքը հետևյալ ձևաբանական առաջադրանքների կատարմամբ.

- Հանձնարարել առաջադրանքներ՝
- ցույց տալ գոյականի համաձայնեցումը դերանվան և բայի հետ,
- որոշել բառերի բառական և քերականական նշանակությունը:
- Կատարել վարժություններ սովորողների բառապաշարի, քերականական գիտելիքների և հմտությունների ակտիվացման նպատակով:

Մեր փորձարարական աշխատանքների ընթացքում մենք փորձարկել ենք մասնավորաբար անձի և իրի քերականական կարգի ուսուցման առումով հետևյալ մոտեցումները.

Որոշակիորեն պետք է պարզաբանել և սահմանել հետևյալ հասկացությունները. 1.անձի անուն Ֆանձնանիշ^ա, իրի անուն Ֆիրանիշ ^բ, 2.անձի, իրի քերականական կարգ, 3. անձի առում, իրի առում, 4. անձնավորում:

Մեր կողմից քննարկվող գոյականական բազմիմաստ բառերի առումով կարևորվում են անձի անուն Ֆանձնանիշ^ա, իրի անուն Ֆիրանիշ ^բ գոյականները, որոնց առանձնացումը լեզվում ունի կարևոր ճանաչողական նշանակություն, լեզվի ուսուցման գործընթացում այն կնպաստի սովորողների բառապաշարի հարստացմանը: Այս առումով կարելի է տարբերակել երեք տեսակի բազմիմաստ գոյականներ՝

ա. անձնանիշ գոյականներ

բ. իրանիշ գոյականներ

գ. ըստ իմաստային առումների՝ թե՛ անձնանիշ, թե՛ իրանիշ գոյականներ, որոնք խոսքում անշուշտ հանդես են գալիս իմաստային դրսևորումներից միայն մեկով:

Բազմիմաստ անձնանիշ գոյականների ուսուցման ժամանակ ուսուցիչը կարող է օգտագործել ուսուցման *մակաձման մեթոդը* և այդ ճանապարհով ներկայացնել բազմիմաստ գոյականների տեսակներն առանձին-առանձին:

Սովորողները արտաձման մեթոդի կիրառման ընթացքում գտնում են գոյականների տեսակների միջև եղած օրինաչափությունները: Ուսուցիչը այս թեմայի ուսուցման ժամանակ վերլուծության հիման վրա կարող է կիրառել ուսուցման ժամանակակից փոխներգործուն մեթոդներ, օրինակ, *քեյս-ստադիի մեթոդը*:

Այս պարագայում նա հանձնարարում է կազմել աղյուսակ, որի մեջ սովորողները տեղադրում են գոյականի տեսակները և վերլուծում դրանց

իմաստային առումները, փոխաբերական նշանակությունները, այլաբանական իմաստով գործածությունը:

Ուսուցիչի՝ որպես ուսուցման գործընթացի սուբյեկտի հաջորդ քայլը այն է, որ նա թեմայի շրջանակներում ուսումնական խնդիր է առաջադրում՝ սահիկների միջոցով ներկայացնում բովանդակությունը. դասարանում ստեղծվում է խնդրահարույց իրավիճակ, որի լուծման համար սովորողները ուսումնասիրում են թեմայի վերաբերյալ նյութերը և պատասխանում են ուսումնական խնդրի հարցերին:

Այսպիսով, բազմիմաստ գոյականների էությունը, կառուցվածքն ու նշանակությունը բացահայտելուց հետո անհրաժեշտ է ընտրել դրանց ուսուցման մեթոդիկան: Մեր կարծիքով այդ գործընթացը պետք է իրականացնել ըստ որոշակի քայլաշարի: Որպեսզի ցույց տանք մենիմաստ և բազմիմաստ, իրանիշ և անձնանիշ գոյականների տարբերությունները աշակերտներին հանձնարաւում ենք համեմատել, մակածել, արտածել, վերլուծել և ցուցադրել դրանք ըստ ստուգաշարի:

Հայտնի է, որ անձնանիշ են մարդկանց հատուկ և հասարակ անունները. սովորողները նշում են, որ հատուկ և հասարակ գոյականները պատասխանում են *եւ, եւքեր* հարցերին: Նրանք նշում են, որ այդ շարքում ուշագրավ են անձնանիշ հասարակ անունները, առավելապես նրանք, որոնք բազմիմաստ են և իրենց բոլոր իմաստներով էլ դասվում են անձնանիշ գոյականների շարքը:

Այդպիսի բազմիմաստ բառեր են՝
 Սպասավոր- 1. տնային ծառա, 2. մատուցող,
 վարձակ- 1. խնջույքներում պարող կին, 2. թեթևաբարո կին,
 ամուրի- 1. դեռևս չամուսնացած տղամարդ, 2. տղամարդ, որի կինը մահացել է, 3. ամուսնաթող կին կամ մարդ,
 գործակալ - 1. հանձնարարություն կատարող, 2. լրտես, դրածո,
 խափշիկ - 1. սևամորթ, 2. հաբեշ,
 կուսակալ - 1. նահանգապետ, 2. ծայրագավառի կառավարիչ,
 համհարզ - 1. թիկնապահ, 2. հանձնակատար,
 հոգաբարձու - 1. խնամակալ, 2. հնում՝ դպրոցի տնտեսական վիճակը հսկող,
 հրեշտակ -1. գերբնական արարած, աստծու առաքյալ, մարգարե, 2. բարի՝ հեզ՝ անարատ՝ չքնաղ էակ,
 մոզ - 1. զրադաշտական կրոնի քարոզիչ, 2. կախարդ, մարգարե,
 մոնթ - 1. վանքի դպրոցի աշակերտ, 2. տիրացու,
 պարետ - 1. ամրոցի՝ քաղաքի գործերի պետ, 2. հասարակական շենքի հսկողության պետ,
 է - 1. գոյություն ունեցողը, 2. Աստված, 3. էակ,

որդի - 1. երեխա, զավակ, 2. արու զավակ,
պապ - 1. մեծ հայր, հոր հայր, 2. նախնի,
քարագործ -1. քարտաշ, 2. որմնադիր և այլն:

Ուսումնական գործընթացի առաջին խնդիրը լուծելուց հետո աշակերտներին բացատրում ենք, որ կան այնպիսի բազմիմաստ գոյականներ, որոնք իրենց երկրորդական իմաստային առումներից մեկը կամ մի քանիսը ձեռք են բերել *փոխաբերության* հետևանքով: Հարցերով պարզում ենք, որ առհասարակ բազմիմաստության հետ անմիջականորեն առնչվում է փոխաբերությունը: Վերջինիս միջոցով առարկաներն ու երևույթները արտահայտվում են ոչ ուղղակիորեն՝ հիմնվելով նրանց արտաքին կամ ներքին նմանության վրա:

Նորից հարցերի միջոցով պարզում ենք բազմիմաստ բառի իմաստային մեկ կամ մի քանի առումները՝ որոնք կարող են լինել հենց փոխաբերական նշանակությունները: Նշում ենք, որ Էդ.Աղայանը ներկայացնում է երեք կարգի փոխաբերություններ՝ ա) անհատական-ստեղծագործական կամ հեղինակային բ) գործուն պատկերավոր կամ ընդհանրական պատկերավոր, գ) ավարտուն կամ մարած: Ըստ հեղինակի, «Փոխաբերական գործածությունների այս երեք կարգերից և դրանցով բառերի ստացած փոխաբերական իմաստներից վերջինն իբրև բառին արդեն ամրացված իմաստ՝ անկախ փոխաբերությունից, բառարաններում տրվում է որպես բառի առանձին նշանակություն, երկրորդ կարգի՝ գործուն ընդհանուր փոխաբերություններով ստեղծվող իմաստները բերվում են իբրև փոխաբերական իմաստներ՝ փխբ./ փոխաբերական/ նշումով, իսկ անհատական կամ ստեղծագործական փոխաբերությունները, իբրև ընդհանուր կանոն, բառարաններում չեն արձանագրվում»⁶:

Կիրառելով *ուսուցման փոխներգործուն* մեթոդները՝ գոյականի յուրաքանչյուր իմաստային խմբի համար աշակերտներին հանձնարարում ենք բերել օրինակներ՝ նշելով նաև նրանց փոխաբերական իմաստները: Այսպես, օրինակ՝ հետևյալ բազմիմաստ բառերն անձանիշ են համարվում նաև իրենց փոխաբերական իմաստների շնորհիվ՝

Կնքահայր -1. քավոր, 2. փխբ. պաշտպանող՝ հովանավորող անձ,

Երեխա – 1. մանուկ, 2. փխբ. անփորձ՝ միամիտ մարդ,

Գրչակ – 1. անտաղանդ գրող, 2. փխբ. ծախսու գրող,

Մոհիկան - 1. անհետացած ցեղ, 2. փխբ. վերջին ներկայացուցիչ,

Հսկա -1. տիտան, 2. փխբ. որևէ բնագավառի մեծագույն ներկայացուցիչ և այլն:

⁶ Էդ.Աղայան, Ընդհանուր և հայկական բառագիտություն, Ե., 1984, էջ 53:

Մեթոդական նպատակներով անձնանիշ գոյականներին հաջորդում է *բազմիմաստ իրանիշ գոյականների* ուսուցումը՝ ինչը մենք իրականացնում ենք՝ կիրառելով *պրոբլեմային-որոնողական մեթոդը*:

Սովորողներին առաջարկում ենք մի շարք բազմիմաստ գոյականներ, որոնք իրենց բոլոր իմաստներով դասվում են իրի անունների շարքը: Կարևոր ենք համարում նշել, որ բազմիմաստ գոյականների իմաստային այս դասակարգման շրջանակներում իրանիշ անունները համեմատաբար մեծամասնություն են կազմում ժամանակակից հայերենում: Սովորողներին հանձնարարում են դիտարկել գոյականները և դրանց դիմել որոշակի հարցերով: Ընդ որում սովորողներն արդեն գիտեն, որ իրանիշ գոյականները պատասխանում են *ի՞նչ, ի՞նչեր* հարցերին և անվանում են ընդհանրապես ոչ անձ ցույց տվող առարկաներ: Ահա այդպիսի օրինակներ:

Բազմիմաստ իրանիշ գոյականներ են՝

Վիպերգ- 1. հերոսավեպ, 2. քնարական ստեղծագործություն

Վիրապ-1. խոր փոս, 2. գետնափոր խուց

Տագնապ-1. խուճապ, իրարանցում, 2. վտանգի ազդական

Տարապ-1. հագուստի ընդունված ձև, 2. որևէ ազգային յուրահատուկ հագուստ՝ զգեստ, համազգեստ

Ագարակ-1. հողային կալվածք, 2. հողամաս՝ իր շինություններով, 3. անդաստան

Բալասան-1. բույսերից պատրաստված դեղ՝ բազում, 2. սպեղանի, դարման,

Դարավանդ – 1. բարձր տեղ, բարձրունք, 2. գետի գառիվայր, ափ,

Ելուստ-1. դուրս ցցված մաս, 2. ուստ, ընձյուղ,

Թնջուկ-1. խճճված թել, 2. հանգույց,

Ծիր-1. հետք, հետագիծ, 2. ճանապարհ, շավիղ,

Հարգ-1. պատիվ ,2. արժեք, արժանիք,

Նշանաբան-1. պայմանական գաղտնի բառ, 2. գործունեության սկզբունք,

Չարիք-1. չարագործություն, 2. աղետ,

Պուրակ-1. ոչ մեծ անտառ, 2. այգի, զբասայգի,

Ակնարկ-1. աչքով արված նշան, 2. հարևանցի նայվածք, 3. աննուղակի ասված խոսք, 4. համառոտ քննություն, տեսություն, նկարագրություն,

Բազուկ-1. թև, ձեռք՝ ուսից մինչև արմունկը, 2. գետի ճյուղավորում, 3. լեռնաշղթայի ճյուղ, 4. աթոռի արմնկակալ,

Պարեն-1. սննդամթերք 2. օրապահիկ, 3. մթերքների պաշար,

Դաս-1. Դասաժամ, 2. ուսումնական պարապմունք, 3. խրատ,

Հարված-1. բախյուն, 2. զարկ, 3. կործանարար գործողություն պատերազմի ժամանակ, 4. չարչարանք, տանջանք, 5. աղետ, չարիք, 6. բարոյական՝ հոգեկան դժբախտություն, 7. երկրաշարժի հերթական ցնցում,

Կտոր-1. կտորեղեն 2. լաթ, շոր, 3. մի բանի կտրված մասը և այլն:

Ներքոհիշյալ բազմիմաստ բառերն իրենց թե՛ հիմնական, թե՛ երկրորդական և թե՛ երկրորդական՝ փոխաբերական իմաստներով դասվում են իրանիշ գոյականների շարքը՝

Մեմ - 1. դռան շեմք, 2. փխբ. մուտք, սկիզբ,

Վիհ-1. անջրպետ, 3. փխբ. խոր փոս, անդունդ,

Արփի-1. արև, արեգակ, 2. փխբ. արևածագ,

Ցաթաղան-1. կարճ ու կեռ թուր, 2. փխբ. ջարդերի խորհրդանշան,

Էջ-1. գրքի թղթի մի երեսը, 2. շարվածքի սյունակ, 3. փխբ. իրողության մի դրվագ, 4. փխբ. դարագլուխ, 5. հատված ստեղծագործությունից և այլն:

Այս տիպի օրինակներ որոնելուց գտնելուց և համադրելուց հետո սովորողներին հանձնարվում է կազմել նախադասություններ:

Այս թեմայի ուսուցումը ունի ճանաչողական, իմացական նշանակություն: Դրա նպատակն է տալ գիտելիքներ բազմիմաստ բառերի վերաբերյալ, զարգացնել նրանց բառակազմության կարողությունները:

Այս թեմատիկ միավորի ուսուցումը կազմակերպում ենք *ուսումնական վարժությունների միջոցով*: Այդպիսի վարժությունների շնորհիվ հնարավոր է խթանել սովորողների տրամաբանական մտածողությունը, նպաստել նրանց բառապաշարի համալրմանը, բառային և քերականական իմաստների մասին գիտելիքների յուրացմանը:

Վարժություն 1. Խմբավորի՛ր տրված գոյականները ըստ իմաստների, դրանց համապատասխան հարցեր վերագրելով, բացատրիր նրանց անձնանիշ, իրանիշ բնույթը:

Ամիրա, արքունիք, կոչնակ, թաղ, հորդա, մայր, սեր, վիճակ, քամելեռն, ականջ, տանիք, դիակ, սղոց, ուրագ:

Վարժություն 2. Ցույց տուր դրանց անձնանիշային և իրանիշային դրսևորումները:

Վարժություն 3. Ներկայացված հատվածից դուրս գրիր բազմիմաստ իրանիշ և անձնանիշ գոյականները, կազմի՛ր նոր նախադասություններ:

Այսպիսով, բազմիմաստ գոյականների իմաստային թեմատիկ խմբերի մեջ որոշակի կարևորություն ունեն *անձնանիշ գոյականները*, որոնց ուսուցումը կարող է խթանել սովորողների լեզվաիմացական կարողությունները, նպաստել նրանց բառապաշարի հարստացմանը և խոսք կառուցելու հմտությունների զարգացմանը: Լեզվական այդ թեմայի

ուսուցումը իրականացվում է որոշակի մեթոդական համակարգով, որի անմիջական բաղադրիչներն են՝

- ա) պրոբլեմային- որոնողական մեթոդը,
- բ) քեյս-ստադիի մեթոդը,
- գ) մակաձման մեթոդը,
- դ) ուսուցման փոխներգործուն մեթոդը,

Լեզվական նյութի յուրացումն ամրապնդվում է ուսումնական վարժությունների համալիրի միջոցով:

Գրականություն

1. Աղայան Էդ., Լեզվաբանության հիմունքներ, Ե., 1987:
2. Աղայան Էդ., Հնդհանուր և հայկական բառագիտություն, Ե., 1984:
3. Խաչատրյան Լ., Լեզվաբանության ներածություն, Ե., 2008:
4. Ղարիբյան Ա., Հայոց լեզվի դասավանդման մեթոդիկա, Ե., 1954:
5. Иоффе А.Н. Целеполагание в преподавании истории и обществознания // Преподавание истории в школе. - 2014. - № 5. - С. 3-7.

Լ. Խաչատրյան, Գ. Ավետիսյան **Գոյականական բազմիմաստ բառերի ուսուցման մեթոդիկական** **Ամփոփում**

Բազմիմաստ գոյականների իմաստային թեմատիկ խմբերի մեջ որոշակի կարևորություն ունեն *անձնանիշ և իրանիշ գոյականները*, որոնց ուսուցումը կարող է խթանել սովորողների լեզվաիմացական կարողությունները, նպաստել նրանց բառապաշարի հարստացմանը և խոսք կառուցելու հմտությունների զարգացմանը: Լեզվական այդ թեմայի ուսուցումը իրականացվում է որոշակի մեթոդական համակարգով, որի անմիջական բաղադրիչներն են՝ պրոբլեմային- որոնողական, քեյս-ստադիի, մակաձման և ուսուցման փոխներգործուն մեթոդները: Լեզվական նյութի յուրացումն ապահովվում է ուսումնական վարժությունների համալիրի միջոցով:

Л. Хачатрян, Г. Аветисян

Методика обучения полисемичным существительным

Резюме

В смысловых группах полисемичных существительных важную роль играют персональные и объектные существительные. Обучение этим словам способствует развитию умений построения речи, языковых навыков учащихся, а также обогащению словарного запаса.

Обучение языковому материалу осуществляется определёнными методами, как: проблемно-поисковый, кейс-стадии, индуктивный, интерактивный и тд. Освоение языкового материала обеспечивается комплексом учебных упражнений.

L. Khachatryan, G. Avetisyan

Teaching methodology of a noun polysemantic words

Summary

In semantic thematic groups of polysemantic nouns, personal // things nouns have particular importance, whose training can enhance students' grammatical abilities, contribute to the enrichment of vocabulary and word building skills. The theme of language learning is carried out in a methodological system, the components of which are problematic and search, case-stage, induction and training interactive methods. Language acquisition is supported by educational material through a complex exercise.